

Arbetsmarknadsdepartementet

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat utredningens förslag och bedömningar med utgångspunkt i hur de bedöms påverka rättssäkerheten och effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. ISF begränsar därför sina synpunkter till de förslag och bedömningar som berör socialförsäkringsområdet.

ISF:s övergripande synpunkter

ISF ser i huvudsak positivt på utredningens förslag om ett system med administrativa sanktionsavgifter. ISF delar de flesta av utredningens bedömningar och tillstyrker de flesta av utredningens förslag. Men ISF anser att vissa delar behöver utvecklas innan förslagen kan genomföras.

ISF har lämnat remissvar på *Administrativa sanktionsavgifter i socialförsäkringen* (Ds 2025:8). Förslagen och bedömningarna stämmer till stor del överens med de förslag och bedömningar som finns i denna utredning. ISF:s synpunkter stämmer därmed också till stor del överens med tidigare remissvar. I remissvaret till Ds 2025:8 lämnade ISF både övergripande synpunkter och synpunkter på respektive förslag.

Utredningens förslag om sanktionsavgifter har nära koppling till aktörernas beslut om återkrav, vilket har motiverats av rättssäkerhets- och effektivitetsskäl. ISF har tidigare visat att Försäkringskassan har svårt att hinna med mängden av återkrav och har långa handläggningstider (se ISF rapport 2024:8). ISF har senare även visat att den rättsliga kvaliteten inom återkrav hos Försäkringskassan är bristfällig (ISF rapport 2025:8). För att förslagen om sanktionsavgift ska kunna få avsedd effekt och vara rättssäkra är det avgörande att återkravsverksamheten hos myndigheterna fungerar tillfredsställande. Försäkringskassan har visserligen fått i uppdrag att förbättra sin hantering och ska redovisa detta till regeringen (Försäkringskassans regleringsbrev för 2026). Men vi menar att det är viktigt att detta även beaktas i den fortsatta lagstiftningsprocessen eftersom förslagen annars riskerar att få mycket oönskade effekter mot

bakgrund av det strikta ansvaret och förhållandevis snäva möjligheter till nedsättning av sanktionsavgiften. Det kan exempelvis göras genom att belysa dessa risker i förhållande till det strikta ansvaret och möjligheterna till nedsättning i motiven till bestämmelserna. Bristerna i hanteringen av återkrav riskerar annars att överföras till hanteringen av sanktionsavgifter där enskilda kan bli hänvisade till att överklaga och få vänta på klargöranden i praxis.

ISF redogör nedan först i korthet för vår inställning till utredningens förslag och bedömningar. Därefter kommenterar vi några av förslagen och bedömningarna mer utförligt. För övergripande synpunkter hänvisar vi även till vårt remissvar till Ds 2025:8.

ISF:s inställning till förslagen och bedömningarna i korthet

ISF tillstyrker förslagen och delar bedömningarna i avsnitt 2.2.2–2.2.3, 4.2–4.8, 6.2–11, 12.1–13.4.2, 13.4.4–13.4.7 och 13.6–13.11 i de delar som avser socialförsäkringsområdet.

ISF kan varken dela eller inte dela bedömningen i avsnitt 13.5, i den del som avser socialförsäkringsområdet.

Övriga förslag bedöms inte påverka rättssäkerheten eller effektiviteten inom socialförsäkringsområdet och ISF lämnar därför inte några synpunkter på förslagen (kap 3, 5, avsnitt 13.4.3 och avsnitt 13.7).

ISF:s mer utförliga inställning till vissa av förslagen och bedömningarna

Administrativ sanktionsavgift i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

4.3.2 Förutsättningar för sanktionsavgift

ISF tillstyrker förslaget att *Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan ska besluta om sanktionsavgift för den som*

- 1. har lämnat en oriktig uppgift, eller*
- 2. inte har uppfyllt en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden enligt lag eller förordning.*

Detta gäller under förutsättning att

– den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har lett till att ersättning eller stöd i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten har betalats ut, eller tillgodoräknats, felaktigt eller med för högt belopp,

- den felaktiga utbetalningen, eller tillgodoräkandet, omfattas av ett beslut om återbetalning som myndigheten har fattat enligt lag eller förordning,
- beslutet om återbetalning avser den som har lämnat den oriktiga uppgiften, eller underlåtit att uppfylla uppgifts- eller anmälningsskyldigheten, och
- myndigheten inte har beslutat att helt avstå från kravet på återbetalning. En uppgift ska inte anses oriktig om
- uppgiften tillsammans med övriga uppgifter i ärendet har utgjort ett tillräckligt underlag för ett riktigt beslut om ersättning eller stöd,
- uppgiften är uppenbart orimlig, eller
- uppgiften inte har lämnats i syfte att ligga till grund för myndighetens beslut om den ersättning eller det stöd som beslutet om återbetalning avser.

Handläggning och beslut om sanktionsavgift ska i så stor utsträckning som möjligt samordnas med förfarandet för återbetalning.

ISF anser, i enlighet med vårt remissvar till Ds 2025:8, att konsekvenserna av det så kallade strikta ansvaret för enskilda inte är tillräckligt väl beskrivna. Beslut om sanktionsavgift kan riskera att främst drabba personer som redan i dag har en ansträngd ekonomisk situation. Som vi har poängterat ovan under våra övergripande synpunkter är det avgörande att besluten om återkrav är rättssäkra och håller god rättslig kvalitet för att förslaget om strikt ansvar inte ska få oönskade effekter.

ISF har även i flera rapporter konstaterat svårigheterna för enskilda att inom vissa förmåner göra rätt och inte drabbas av beslut om återbetalning. ISF anser därför att det även är viktigt att myndigheterna förstärker sitt arbete med att göra det lätt för enskilda att göra rätt.

Vi menar att dessa två förhållanden i vart fall bör belysas, i exempelvis motiv till förslagen.

4.3.3 Samordning med förfarandet om återbetalning

ISF tillstyrker förslaget att handläggning och beslut om sanktionsavgift ska i så stor utsträckning som möjligt samordnas med förfarandet om återbetalning.

ISF anser, i enlighet med remissvaret till Ds 2025:8, att det i utredningen är otydligt om det är två olika fristående bedömningar som ska göras eller om sanktionsavgiften ska vara en följd av bedömningen i ett beslut om återbetalning. ISF anser också att det behöver tydliggöras vad som ska ligga till grund för hur en enskild sanktionsavgift ska beräknas. Det är oklart i utredningen om sanktionsavgiften ska beräknas på varje enskild felaktig utbetalning eller varje beslut om återkrav. ISF vill också framhålla att det faktum att Försäkringskassan inte utreder och återkräver felaktiga

utbetalningar på mindre än 2 000 kronor kan påverka förutsättningarna för att förslagen ska ge förväntad effekt.

ISF saknar också en djupare beskrivning av motiven och följderna av att det i nu aktuella förslag föreslås vara en och samma bedömning och beviskrav både för beslutet om återbetalning och sanktionsavgift, särskilt mot bakgrund av att en sanktionsavgift är att jämställa med straff.

4.3.6 Nedsättning av sanktionsavgift

ISF tillstyrker förslaget att *Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan ska besluta om hel eller delvis nedsättning av en sanktionsavgift om det är oskäligt att avgiften tas ut med fullt belopp.*

Vid denna bedömning ska särskilt beaktas om

- 1. den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten att uppfylla en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, som har lett till att en sanktionsavgift ska tas ut, kan antas bero på hälsa eller liknande förhållanden,*
- 2. en oskäligt lång tid har gått sedan den som sanktionsavgiften avser fick tillfälle att yttra sig i frågan om sanktionsavgift, utan att dröjsmålet beror på denne, eller*
- 3. sanktionsavgiften inte står i rimlig proportion till det oriktiga uppgiftslämnandet eller underlåtenheten att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet.*

Om det bedöms vara oskäligt att ta ut en sanktionsavgift med minimibeloppet ska avgiften sättas ned helt.

ISF anser, i enlighet med remissvaret till Ds 2025:8, att det är viktigt att myndigheterna ges möjlighet att sätta ner sanktionsavgifterna och vill framhålla att de anledningar som kan ligga till grund för nedsättning av sanktionsavgiften behöver tydliggöras. Detta behöver vara tydligt redan från början när bestämmelsen ska tillämpas, annars riskerar myndigheternas bedömningar att bli rättsosäkra, oförutsägbara och få oönskade effekter för enskilda. Denna ventil är särskilt viktig utifrån de brister som vi har konstaterat kring återkrav och svårigheterna för enskilda att göra rätt. I den mån det är möjligt bör i vart fall motiven till bestämmelsen förtydliga möjligheterna till och utrymmet för nedsättning av sanktionsavgiften, för att dessa möjligheter ska kunna tillämpas av myndigheterna.

Kapitel 6 Ändringar i bidragsbrottslagen

6.2 Begränsning av skyldigheten att anmäla bidragsbrott

ISF tillstyrker förslaget att *om de omständigheter som ligger till grund för en misstanke om brott enligt bidragsbrottslagen även kan ligga till grund för en sanktionsavgift, ska en anmälan till Polismyndigheten göras endast*

om det kan misstänkas att ett grovt bidragsbrott har begåtts eller om det finns särskilda skäl.

ISF noterar, i enlighet med remissvaret till Ds 2025:8, att i bidragsbrottslagen anges att polisanmälan ska göras även vid försök till bidragsbrott. ISF anser att det är viktigt att belysa att detta fortsatt ska göras även om Försäkringskassan upptäcker att felaktiga uppgifter har lämnats och någon utbetalning på grund av detta inte görs. Förslaget om sanktionsavgifter avser inte försök till bidragsbrott utan förutsätter att en felaktig utbetalning har gjorts.

Kapitel 13 Konsekvenser

13.5 Finansiering av förslagen

ISF kan varken dela eller inte dela bedömningen i den del som avser socialförsäkringsområdet, att förslagen är samhällsekonomiskt motiverade och finansierade. De uppskattade kostnaderna för förslagen motsvaras av storleken av de inbetalda administrativa sanktionsavgifterna, liksom den förväntade minskningen av felaktiga utbetalningar. För att finansiera de initiala investeringskostnaderna behöver Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan utnyttja sina respektive låneramar. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer ha löpande förvaltningskostnader som kan finansieras genom ökade anslag eller genom omfördelning inom respektive ram. Arbetslöshetskassorna bör få statsbidrag för att täcka investeringskostnaden. Arbetslöshetskassorna kommer ha löpande kostnader som kan finansieras enligt nuvarande ordning.

ISF anser att det inte är möjligt att ta ställning till denna bedömning utifrån den beskrivning av tilltänkt finansiering som finns i utredningen. Men vi vill framhålla att det är viktigt att de förslag som lämnas är finansierade eftersom det annars riskerar undanträngningseffekter av annan verksamhet hos myndigheterna.

Detta yttrande har beslutats av den vikarierande generaldirektören Dan Ljungberg. Utredaren Helena Poirier har varit föredragande. Vid den slutliga handläggningen har chefsjuristen och tf. enhetschef Madelene Bougas Löf samt enhetscheferna Sofie Cedstrand, Måns Nerman och Elin Sundberg deltagit.

Dan Ljungberg

Helena Poirier